

Asia: VN/30511/2023

Työ- ja elinkeinoministeriön lausuntopyyntö vientivetoista työmarkkinamallia ja sovittelujärjestelmän kehittämistä koskevista hallitusohjelmakirjauksista

Lausunnonantajan lausunto

1. Näkemyksenne Suomen työmarkkinamallin kehittämisestä.

Aliupseeriliitto on perehtynyt hallitusohjelmakirjauksiin ja hallituksen esitykseen Suomen työmarkkinamallin kehittämisestä. Suomen työmarkkinamalli on hakenut muotoaan keskitetyistä ratkaisuista luopumisen jälkeen. Viimeiset kaksi hallituskautta on edetty voimakkaassa työnantajaliittojen keskinäisessä koordinaatiomallissa, joka on ollut ”vientivetoinen malli”. Malli on aiheuttanut heijastevaikutuksia ja rajoitteita työelämän kehittämiseen niillä toimialoilla, joilla on haasteita veto ja pitovoiman kasvattamiseen. Toimiva työmarkkinamalli mahdollistaa joustavasti työelämän kokonaisvaltaisen kehittämisen niin tekstisisältöjä kuin palkkaustasoja kehittämällä.

2. Näkemyksenne hallitusohjelmakirjauksesta, jonka mukaan: ”Laissa työriitojen sovittelusta säädetään, että palkantarkastusten yleistä linjaa ei voida ylittää valtakunnansovittelijan toimistosta tai sovittelulautakunnan toimesta annettavalla sovintoehdotuksella”.

Aliupseeriliitto ry pitää tärkeänä, ettei työmarkkinajärjestelmään luoda sen toimintaa rajoittavia kirjauksia. Valtakunnan sovittelijan tehtävänä on sovittaa työriitoja ja edistää työnantajien ja palkansaajien välisiä suhteita sekä auttaa osapuolia löytämään osapuolia tyydyttävä neuvotteluratkaisu. Sovittelua rajoittavana tekijänä ei voi olla ”yleisen linjan määritelmä”. Sovittelujärjestelmän uskottavan ja luotettavan toiminnan kannalta sen lopputulosraameja ei tule määrittää etukäteen.

2 a). Millä tavoin vientivetoisessa mallissa voitaisiin kohdentaa palkankorotuksia sellaisille aloille tai sellaisiin tehtäviin, joissa on palkkauksen kehittämistarpeita?

Aliupseeriliiton näkökulmasta ”vientivetoisen mallin” haasteet piilevät siinä, että kollektiivisen turvallisuuden tehtäväalalla työskentelevien työelämän kehittäminen on hyvin pitkälti tällöin vientiyritysten tulosten varassa. Suomen markkinoiminen yrityksille turvallisenä maana toimia pitäisi heijastaa myös turvallisuusalan tehtävissä työskentelevien palkkauksen kehittämiseen ja rekrytoinnin helpottamiseen, jolloin kollektiivista turvallisuutta kyetään ylläpitämään myös jatkossa.

3. Millaisessa menettelyssä työmarkkinaosapuolten yhteistä hyväksyntää nauttiva työmarkkinamalli olisi mahdollista valmistella?

Työmarkkinamallista olisi sovittava ja neuvoteltava ammattiliittojen ja työnantajaliittojen välillä, jolloin syntynyt ratkaisu kunnioittaisi sopimusvapautta ja sitouttaisi sopijaosapuolia tavoitteeseen.

4. Onko työriitojen sovittelusta annettuun lakiin perustuvaa vapaaehtoista sovittelua tarpeellista kehittää? Voidaanko lakisääteisen sovittelujärjestelmän rinnalla kehittää liittojen keskinäistä sovittelujärjestelmää esimerkiksi työehtosopimusten rajariitojen ratkaisemiseksi (keskusjärjestöjen välinen/sisäinen konsiliaatio, vrt. vastaava menettely Ruotsissa)?

Vapaaehtoisen sovittelun kehittäminen on kannatettava ajatus. Näin sovittelujärjestelmä voisi auttaa osapuolia sovun löytämisessä jo ennen työtaistelu-uhkia. Myös työnantajaliittojen ja ammattiliittojen yhteinen rajariitojen ratkomiseen tähtäävä sovitteluelin voi osaltaan ennalta ehkäistä työriitojen kärjistymistä.

5. Näkemyksenne työriitojen sovitteluinstituutioon kuuluvien toimijoiden (valtakunnansovittelija, sivutoimiset sovittelijat, sovittelulautakunta) merkityksestä ja roolista neuvotteluratkaisuun pääsemisessä ja työrauhan ylläpitämisessä. Kuinka lakisääteinen vientimalli vaikuttaisi sovitteluinstituution rooliin työmarkkinoiden toimivuuden edistämisessä ja työriitojen sovittelussa?

Sovitteluinstituution tarkoitus on puolueettomasti löytää ratkaisu neuvotteluosapuolten välillä. Lakisääteiset rajoitteet sovintoesityksille heijastuisivat negatiivisesti työmarkkinoille.

6. Tulisiko sovittelun tueksi ja työmarkkinajärjestöjen yhteisen tilannekuvan muodostamiseksi edistää toimenpiteitä, joilla tuotetaan objektiivista tietoa työmarkkinoista, makrotaloudellisesta kehityksestä ja toimialakohtaisista olosuhteista? Jos kyllä, mitä nämä toimenpiteet voisivat olla?

Sovittelujärjestelmää on kehitettävä ja sovitteluinstituution resursseja lisättävä. Aliupseeriliitto korostaa, että työmarkkinajärjestelmässä koostuu monista eri osa-alueista. Yhteisellä ja paremmalla reaaliaikaisella tilannekuvalla suomen työmarkkinoita kyetään säätämään ja ohjaamaan reagoimaan muutoksiin.

7. Muut mahdolliset kommentit.

Suomen työmarkkinamallin on pohjauduttava yhteistyölle, avoimelle tiedonvaihdolle sekä sen on kunnioitettava ammattiliittojen työehtosopimusratkaisujen neuvotteluoikeuksia.

Tomi Malkamäki
Pääluottamusmies